

LLETRES ▶ NOVEL·LA

La inèdita novel·la catalana de Patrick O'Brian surt a la llum

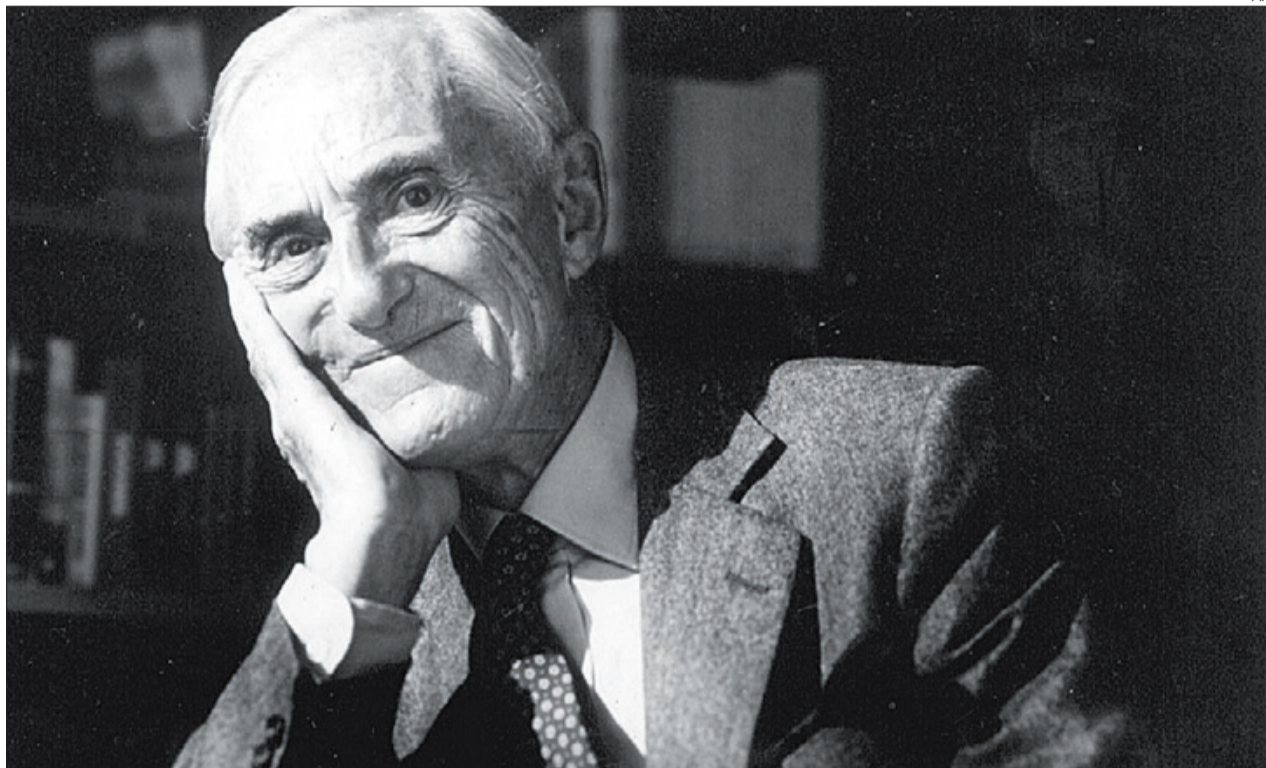
▶ 'Els catalans' es publica a Espanya 56 anys després de la seva primera edició

■ NOVEL·LA TRADUÏDA

JOAN DANIEL BEZSONOFF

Cada vegada m'agraden més els novel·listes anglesos. La millor novel·la que conec sobre la Indoxina francesa és *L'americà tranquil*, de Graham Greene, juntament amb el cicle de *La nit indochinoise*, de Jean Hougron. Amb el britànic Patrick O'Brian (Buckinghamshire, 1914 - Dublín, 2000), a *Els catalans*, no visitem el Vietnam o l'Índia sinó el Rosselló dels anys 50, un Rosselló on tothom parlava català. «Al passadís un home carregat de paquets (...) va exclamar: 'Mare de Déu (...) de Déu, Bon Déu, Senyor!'». Al sentir parlar català, el doctor Roig va obrir els ulls: era la seva llengua materna, i encara que no la utilitzava des de feia molts anys, encara somiava en català».

VERSEMBLANÇA // La seva Catalunya Nord és molt plausible amb la verema, la sardana, les combinacions polítiques de la quarta República. Molts parents del doctor Roig han hagut d'exiliar-se a les colònies per guanyar-se la vida. El narrador esmenta Haiphong, Constantina, Hanoi. És igual si situa el fictici Sant Feliu dels Aspres a la Marendà, entre Cotlliure i Cervera, però no ha existit mai cap rossellonès totalment protestant. «Madeleine era protestant -una protestant poc convençuda, a la manera dels protestants del poble». Paradoxalment, recomanaré la traducció castellana que no grinyola tant com la catalana. Gràcies a aquest llibre deliciós que descriu amb empatia una Catalunya Nord perduda, el lector en castellà descobrirà que això de la cultura catalana no és cap invent de separatistes sonats sinó una realitat. El novel·lista anglès ha sabut descriure un tros de França on la gent parla català, menja anxoves i balla sardanes. Des d'aleshores, el Rosselló s'ha afrancesat molt, però les observacions d'O'Brian conserven la seva validesa.

▶ Patrick O'Brian, en una imatge captada poc abans de morir el 2000.

Ara bé, m'ha semblat que l'autor coneixia millor el Rosselló i la seva llengua que la traductora catalana. Els personatges beuen moscatell i no *imoscat!* Els topònims catalans, amb ortografia francesa a l'original, no sempre estan escrits en la seva forma catalana correcta. Llegir Cèrbère, Amélie, Prades fereix tant els ulls com Gerona o Lérida... A la traductora li ha fet mandra obrir un diccionari, sens dubte... Els diàlegs m'han indignat. Els personatges entranyables d'O'Brian s'expressen en el català de *Ventdelplà*. En una època sense internet ni mòbils, Sagarra a *El Cafè de la Marina*, Narcís Oller a

La febre d'or i Prudenci Bertrana a *Jo! Memòries d'un metge filòsof* sabien fer parlar un català septentrional plausible als seus personatges rossellonesos. Gràcies a aquesta novel·la he arribat a la conclusió que els anglesos potser coneixen millor la Catalunya Nord que els catalans del Principat. *That's life!* ≡

▶ **ELS CATALANS / LOS CATALANES**
Patrick O'Brian
Traduccions: Concepció Iribarren / Bernardino Moreno Carrillo.
Edicions 62 / Edhasa. 231 / 288 pàgines. 19,50 € / 21 €

LLETRES ▶ NOVEL·LA

Amélie Nothomb relata el seu particular 'Lost in translation'

▶ L'escriptora belga torna al Japó amb 'Ni d'Eva ni d'Adam'

|| ELENA HEVIA
BARCELONA

És ciutadana del món. Va néixer al Japó (1967). Filla de diplomàtics, es va criar a la Xina, Birmània, Laos i Nova York, però en els últims temps ha acabat per assumir la nacionalitat del seu passaport. «La crisi ha enfonsat tant aquella identitat nostra tan criticada que ara per fi em sento belga», diu Amélie Nothomb, l'escriptora francòfona més popular, la que més admiració i odi desperta i també -s'ho ha guanyat especialment als seus llibres autobiogràfics- la més estrambòtica i delirant, i alhora exquisida.

L'última baula d'aquesta cadena que desconstrueix amb descàrrega gràcia la vida de l'autora -«Tot el

que conté és veritat, no sé per què la gent dubta»- és *Ni d'Eva ni d'Adam* (Empúries / Anagrama), un relat bastant més lluminós i feliç que la resta dels seus llibres, sobre el nuviatge que va mantenir a Tòquio amb un jove japonès a finals dels 80. Una relació entre *Lost in translation* i *Hiroshima mon amour* en el relat de la qual el sexe sembla estar absent. «És una cosa voluntària -explica-. En aquells moments faig zàping perquè sento que el llenguatge no em serveix. A més cal ser capaç d'imaginar el que passa entre dos adults». Però és difícil que el lector comú pugui intuir una de les pràctiques de Nothomb i el seu nòvio, a imitació d'una pel·lícula japonesa del moment: passar-se un rovell d'ou de boca a boca sense que es trenqui.

El Japó ja havia inspirat a l'autora alguns dels seus llibres fonamentals, com *Estupor i tremolors* i *Metafísica dels tubs*. En aquell país l'autora

▶ Amélie Nothomb.

sent que es consolida l'Amélie Nothomb actual. «Jo ja havia començat a escriure uns anys abans però va ser el 1989 quan em vaig convertir en l'escriptora que sóc. Com Anteu, el mite grec, que només va trobar la seva energia quan va trepitjar la seva terra natal». El Japó també va ser el lloc on Nothomb va acabar podent superar els seus desordres alimentaris, que d'una manera tan precisa va explorar a la seva *Biografia de la fam*. Per això a *Ni d'Eva ni d'Adam* el redescobrimient del país del sol naixent passa obsessivament per la degustació exaltada de la cuina japonesa. «La bona cuina és el més emocionant», afirma, i alhora evoca l'epifania catalana d'uns bons calçots dilluns passat.

GRAFOMANIA // Nothomb completa la seva imatge excèntrica amb l'explicació dels seus hàbits. Escriure cada dia a mà i a partir de les quatre de la matinada. Aquesta grafomania ha produït 66 novel·les, «de les quals només n'he publicat 17». La resta es mantindrà com un secret i, a manera de broma, planeja llegir-lo, 75 anys després de la seva mort, a la Biblioteca Vaticana. ≡

No te n'aniràs mai

Ja ens ho va advertir en el títol del seu primer i únic llibre: *Me'n vaig*. **Pepe Rubianes** se n'ha anat, però de fet se n'anava sempre. Vaig tenir la sort de perseguir-lo amb un micròfon pels carrers polsosos d'Addis Abeba, la capital d'Etiòpia, al final del món, abans que se m'escapés per sempre.

El **Pepe** apareixia cada matí amb una armilla d'explorador, un somriure i un cigarret. I ens vam endinsar en la seva vida, passejant enmig de l'apocalipsi, amb el **Toni Coll**, la **Fitsum** i el **Teché**.

Com més bèstia era tot el que vèiem, més serenament nedava pel seu passat. De tant en tant, es girava cap a una d'aquelles dones sobrenaturals, i deixava anar un somriure, una forma de recordar-me que la vida és més important que la feina. El **Pepe** africà anava mal afeitat i se'n fotia de tot, sobretot d'ell mateix.

Als jardins de l'hotel Ghion havia arribat a una tal pau amb

La malaltia no va aconseguir que Pepe Rubianes deixés de ser ell mateix

el món que venia de gust quedar-se a viure allà per sempre, en llibertat.

El resultat va ser un llibre deliciós, un document a flor de pell estremidor i directe, una bandera de la nostra petita editorial, Ara Llibres. Va arribar el dia de Sant Jordi, i el llibre es va convertir en un èxit brutal de vendes. Vaig trucar al **Pepe** a mig matí per donar-li la notícia del seu èxit, i li vaig dir que *Me'n vaig* seria el llibre més venut del dia. Quan li vaig anunciar que les teles i les ràdios volien entrevistar-lo per ser un dels triomfadors de Sant Jordi, em va etzibar: «Parla tu». I així va ser, el **Pepe** se'n va tornar a anar.

Després va venir el segon viatge a l'Àfrica, del qual un dia en parlaré si ve al cas, i la malaltia, que va ser terrible, però no va aconseguir que el **Pepe** deixés de ser ell mateix: fins a tal punt que va continuar fumant, com si no hagués passat res.

Ja feia temps que uns fonamentalistes integristes amb el nom ridícul de Fundació para la Defensa de la Nació Espanyola, havien decidit perseguir-lo. Aquella campanya parafeixista i molt ben orquestrada va ser contestada amb l'èxit rotund del *Me'n vaig*. Cada llibre venut era una bufetada contra la intolerància. I és que **Pepe Rubianes** era de la gent. Per això no se n'anirà mai. ≡